

"Dinin zarurîyatı ki içtihad onlara giremez... Hem o zarurîyat, kut ve gıda hükmündedirler; şu zamanda terke uğruyorlar ve tezelzülde dirler." İzah eder misiniz?

"Dinin zarurîyatı ki içtihad onlara giremez."

Zarurîyat, dinin temel hükümleridir ve bunlarda bütün mezhepler ittifak etmişlerdir. Namaz hepsinde farz, içki hepsinde haramdır. İçtihad sadece fer'î hükümlerde, yâni teferruat sayılan meselelerde söz konusudur.

Meselâ, üç rekat olan vitir namazında bu üç rekatın birlikte kılınması, yahut ikisinin bir, tek rekatın ise ayrı kılınması fer'î bir meseledir. **Hanefiler** dört rekatlık sünnet namazlarını selam vermeden birlikte kılabiliyorlar, **Şafiiiler** ise bütün sünnet namazlarını ikişer rekat halinde kılıyorlar. Bir mezhepte abdestin sırasına uymak vacip, diğerinde sünnet.

İmam-ı Şar'ani Hazretlerine göre mezheplerdeki ayrılık, azimet-ruhsat ayrılığıdır. Birinde azimet olan diğerinde ruhsat olabiliyor. Ruhsatta bir kolaylık var. Hep azimetle amel edebilseniz, mezheplerin yüzde doksan dokuzunda birlik sağlayabiliriz. Meselâ, bir Hanefî kadına eli dokunduğunda abdestini yenilese, bir Şafii de bir yeri kanadığında yeniden abdest alsın iki mezhep birleşmiş olur.

"Hem o zarurîyat, kut ve gıda hükmündedirler; şu zamanda terke uğruyorlar ve tezelzülde dirler."

Tezelzül, zelzeleden geliyor, yâni sarsıntı geçiriyorlar. Ya terk ediliyor, veya eksik yapıyorlar; sadece Cum'a yahut bayram namazı kılmak gibi.

"... İslâmiyetin nazariyat kısmında ve selefînin içtihadat-ı sâfiyâne ve hâlisânesiyle bütün zamanların hâcâtına dar gelmeyen efkârları olduğu hâlde, onları bırakıp, heveskârâne yeni içtihadlar yapmak; bid'atkârâne bir hıyanettir."(1)

Üstat Hazretleri, **"Karşımda müthiş bir yangın var. İçinde evladım yanıyor, imanım tutuşmuş yanıyor..."** diye feryat ederken, bu büyük yangını görmezlikten gelerek, basit heveslerle yeni içtihadlar yapmaya kalkışarak zaman kaybetmek, gereksiz fikirlerle münakaşa ortamları hazırlamak, böylece Müslümanların birlik ve beraberliğine zarar vermek **"bid'atkârâne bir hıyanettir."**

“Heveskârane yeni içtihadlar yapmak” ifadesi üzerinde biraz daha durmak gerekiyor. Müçtehidlerin dönemi tabiîn ve tebe-i tabiîn dönemidir. O günden bu güne bin seneden fazla bir zaman geçtiği halde hiçbir alim içtihadta kalkışmamış, **“selefin içtihadat-ı sâfiyane ve hâlisanesi”**ne tabi olmuştur. Herkesin dünyaya daldığı, menfaatin en büyük esas olduğu, ihlasın unutulup şöhret ve riyaya rağbet gösterildiği, dinî ilimlerde derinleşmenin geçmiş dönemlere göre oldukça zayıfladığı bir zamanda içtihad yapmaya kalkışmak hevesten başka bir şey değildir. Nitekim, bu kadar laf kalabalığına rağmen ortaya konulan ve Müslümanların rağbet ettiği bir içtihad da söz konusu değildir.

Bu hevesin kaynağında şu aldanma yatıyor: Bu gibi kimseler Arapça bilmeyi Kur’ândan hüküm çıkarmaya kâfi zannediyorlar. Halbuki dil, ilimlere ulaşmada sadece bir vasıta; tek başına kişiyi herhangi bir ilme sahip kılmaz. Nitekim, Türkçe’yi hepimiz biliyoruz, ama bu bilgi bizi herhangi bir bilim dalında yetkili kılmaya yetmiyor. Bunun için özel bir gayret göstermemiz, o konuda ilim tahsil etmemiz gerekiyor. Türkçe bilmek kimyacı olmaya yetmiyor, fizikçi olmaya yetmiyor, doktor olmaya yetmiyor. Ama, nasıl oluyorsa iş ilâhîyat konusuna gelince dil bilmek insanı içtihad yapmaya bile yeterli kılabilir.

Bunun ilimde yeri yoktur, ancak bir hevesten ibarettir.

(1) bk. [Mesnevi-i Nuriye, Hubab.](#)